

EDAT MITJANA A CASTELLBISBAL

El 1953 hi va haver un esllavissament de terres, prop del Raval, el qual deixà al descobert, sota una petita bauma, un parell d'esquelets molt deteriorats, amb restes de ceràmica local cuita a la foguera. Examinats els fragments, van resultar ser de dos mil anys abans de Crist. És la dada més antiga d'assentament humà al nostre terme.

A l'època romana n'hi va haver dos; un a la Riera de Salzes, que incineraven els cadàvers, i del qual resten els columnars; el segon al pla de confluència de la Riera de Rubí amb el Llobregat, que enterraven els morts sota tègules de terra cuita. N'hi havia a ca n'Estaper vora l'ermita de Sant Joan de Ben Viure.

Ben Viure era el nom del nostre poble fins a la meitat del segle XII; llavors van començar a anomenar-lo Castell del Bisbe per ser feudatari de la seu barcelonina, d'on va derivar fins l'època actual el nom de Castellbisbal, excepte durant set mesos de la Guerra Civil, que li van dir Fruïters.

El 1051, el bisbe Gilabert de Barcelona ordenà reconstruir l'església parroquial, dotant-la d'un terme coincident amb el del castell termenat. Aquest temple el va destruir un incendi el 1167.

El primer senyor del castell, conegut, era de la família dels Castellvell, 1045; Ramon Beremon fou el primer dels Castellbisbal, 1137; i Arnau d'Orcau l'últim, 1472. El rei Joan II d'Antequera lliurà el castell a la família Requesens, i mentre n'era senyora Mènciac, va manar construir l'actual temple de Sant Vicenç de Castellbisbal, 1580-1592. Convertits els senyors del castell en noblesa de palau, van anar a residir a la cort reial, allunyant-se dels senyorius. Altres senyors foren els Fajardo, 1650, els Álvarez de Toledo, 1727, i finalment la comtessa de Sobradí, 1860.

El nom de Castell del Bisbe, del qual deriva Castellbisbal, surt per primera vegada a la història el 1045, en temps de Ramon Berenguer I comte de Barcelona, Osona i Girona. El Castell del Bisbe formava, amb Sant Andreu de la Barca, Martorell, Abrera, Sant Esteve Sesrovires i Castellví, la Baronia de Rosanes. Guillem de Castellví n'era el casteller i, quan va morir, un dels seus fills, Bonfill Guillem, heretà el Castell de Rosanes i l'altre, Ramon Guillem, el de Castellbisbal.

Mentre era comte de Barcelona Ramon Berenguer I, un subordinat i parent seu, el vescomte Mir de Geribert, s'erigí en cap de la rebel·lió d'un grup de senyors feudals contra el comte de Barcelona, saquejant la pagesia del Vallès i el Penedès.

Ramon Berenguer I, amb un exèrcit prou potent, dominà els rebels i obligà als senyors dels castells a que li retessin homenatge i el reconeguessin com a senyor principal.

En un judici que hi va haver entre Ramon Berenguer I i el bisbe Gislbert de Barcelona, van ordenar a Ramon Guillem de Castellbisbal que els lliurés les postats

del castell, les quals li serien retingudes fins que Ramon Guillem hagués prestat jurament de fidelitat al comte de Barcelona, i el reconegués com a senyor principal, tal i com ho venia fent amb els bisbes barcelonins. 1045 és la data més antiga coneguda del Castell

Castellbisbal, com tot poble, té una llarga història al darrere. Cada pàgina d'aquest passat és un interessant pas cap a l'actualitat, forma part del que és ara el poble, com cada record passat forma part de nosaltres mateixos. És part de la nostra entitat, del nostre dia a dia. Abans de nosaltres, n'hi havia uns altres, i abans d'aquests, uns altres..., i allò que feren i apregueren ens pot ser útil conèixer-ho avui.

El **1189** era castlà, és a dir, amo i encarregat del Castell, en Bernat de Castellbisbal, vassall dels Castellvell que tenien drets sobre Castellbisbal en nom del bisbe. Després d'una època de conflictes, l'octubre d'aquell mateix any, s'establí una concòrdia del cens anual que els vassalls d'aquest castell havien de donar al bisbe Ramon de Castellvell. El document, on es pot llegir aquest fet, estableix les línies generals dels drets del bisbe, és escrit en llatí i se'n troba una còpia a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, concretament al *Cartulari de la Seu o "Libri Antiquitatum"* (1). Darrere d'aquest text, n'apareix copiat un altre que sembla una versió més completa: descriu al detall els censos i drets que determinats habitants de Castellbisbal han de lliurar al bisbe. La diferència amb l'altre text, i amb la resta que sobre Castellbisbal existeixen al Cartulari, és el fet que aquest està escrit en **català arcaic** i, juntament amb el *Forum Iudicum* (traducció del segle XII d'un codi de lleis visigòtic), és el text més antic conservat en català oriental. És l'anomenat **Capbreu de Castellbisbal**, del qual s'ha fet un estudi lingüístic acurat (2).

El seu coneixement aporta informació sobre el coneixement del català en els seus orígens, quan ja feia temps que era la llengua que es parlava al carrer. El text consta de 33 línies, les tres primeres escrites en llatí. El perquè de l'ús del català es deu, segons Josep Moran, al fet que, així, era més clar per als pagesos a qui anava dirigit i l'escrivà no havia de traduir paraules del parlar quotidià al llatí.

Tenim, doncs, una llista de tot el que cal donar al bisbe (gallines, pernills, porcs, una part de la collita de blat, l'obligació de llaurar la terra del senyor un dia amb un parell de mules o bous,...) i apareixen topònims i antropònims d'habitants, masos i molins del poble. De tots aquests noms, sols s'ha pogut localitzar-ne un: el "Mas de s'Albareda". Probablement, la cita corresponia al mas que amb aquest nom hi havia al marge dret del Llobregat, prop de Sant Andreu de la Barca, actualment destruït per la ubicació d'indústries i que ha donat nom a un polígon industrial.

(1) Els cartularis són llibres manuscrits en els quals es copiaven els privilegis i títols d'una persona, comunitat o corporació, i que servia per a mantenir la pervivència d'uns drets concrets. Gràcies a aquests llibres ens han arribat textos dels quals ja no es conserva l'original.

(2) Veure Josep Moran i Ocerinjauregui: *El Capbreu de Castellbisbal. Estudi filològic i lingüístic d'un text antic*. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1984.- 78 pàg. Rosa Ma. Playà i Guirado Arqueòloga.

Quan, l'any 1189, els camperols de Castellbisbal van haver de reconèixer les seves obligacions econòmiques envers el senyor de les terres, el bisbe de Barcelona, l'escrivà va redactar un document, el capbreu, en què només la primera part era escrita en llatí. Els impostos i tributs, pertanyents a l'àmbit col·loquial dels pagesos, foren consignats en català: " De molino de Guisèn I sexter de blad, et de molino d'Avida las duas partz, e del mas de sa Cortada so quart de so que.n eiz, e de n'Arsèn d'Avida s'agrer de so que.n eiz ester sa caponada, e d'una ysla d'en Venrel Fossar lo quart e.l brassage, e del mas de s'Albareda la tersa part de la tascha de tota re que.n escha". És clar que el llatí no podia satisfer les necessitats d'un registre lingüístic popular, farcit de termes econòmics i de noms propis de persones i de llocs que els habitants de les terres catalanes ja pronunciaven en català. La còpia d'aquest document, escrita uns 30-40 anys després que l'original, actualment perdut, també constitueix una de les escasses fonts de l'anomenat "català oriental", perquè fou escrit al comtat de Barcelona. Els productes del camp i les mesures que se'ls aplicava havien estat concebuts en una llengua neollatina: el català.

